

УДК 005:631.11

CURRENT MANAGEMENT TRENDS IN AGRICULTURAL PRODUCTION

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Reva S.V. / Рева С.В.

Викладач, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ORCID: 0000-0002-1463-8051

*Separate structural subdivision "Glukhiv Agricultural Technical College of
Sumy National Agrarian University"**Відокремлений структурний підрозділ «Глухівський агротехнічний фаховий коледж
Сумського національного аграрного університету»,
м.Глухів, вул.Терещенків, 36, 41400*

Анотація. У статті досліджено основні виклики, які постають перед аграрним сектором у контексті глобалізації, змін клімату та зростаючих вимог щодо ефективності. Проаналізовано роль цифрових технологій, таких як точне землеробство, дрони та інтернет речей, які підвищують продуктивність та знижують витрати. Окрім того, розглянуто інновації в управлінні людськими ресурсами та необхідність державної підтримки для стимулювання екологічних ініціатив. У підсумку статті запропоновані рекомендації щодо подальшого розвитку аграрного менеджменту з акцентом на впровадження інноваційних рішень та підвищення конкурентоспроможності.

Ключові слова: менеджмент, аграрне виробництво, цифрові технології, сталий розвиток, органічне землеробство, інновації, глобалізація, управління людськими ресурсами, державна підтримка, аграрний бізнес, цифровізація управлінських процесів, Інтернет речей (IoT), кооперація та аграрні кластери.

Abstract. The article examines the main challenges facing the agricultural sector in the context of globalization, climate change, and increasing efficiency requirements. The role of digital technologies, such as precision agriculture, drones and the Internet of Things, which increase productivity and reduce costs, is analyzed. In addition, innovations in human resource management and the need for state support to stimulate environmental initiatives are considered. At the end of the article, recommendations are offered for the further development of agrarian management with an emphasis on the implementation of innovative solutions and increasing competitiveness.

Key words: management, agricultural production, digital technologies, sustainable development, organic farming, innovation, globalization, human resources management, state support, agrarian business, digitization of management processes, Internet of Things (IoT), cooperation and agrarian clusters.

Вступ.

Сучасні тенденції менеджменту в аграрному виробництві значно змінюються під впливом технологічного прогресу, глобальних економічних викликів та екологічних вимог. Сільське господарство стає більш автоматизованим, ефективним і орієнтованим на сталість. Аграрне виробництво займає ключову позицію в економіці багатьох країн світу, особливо тих, які мають значні ресурси для ведення сільського господарства. Традиційні методи ведення господарства поступаються місцем сучасним тенденціям менеджменту,

спрямованим на підвищення ефективності, зниження витрат і забезпечення сталого розвитку.

У наукових дослідженнях, присвячених проблемам аграрного менеджменту, особливу увагу приділяють впровадженню інноваційних технологій, розвитку цифрових систем управління та посиленню екологічної складової виробництва [1, с. 34]. Сучасні стратегії управління в аграрному секторі орієнтовані на інтеграцію інформаційних технологій, підвищення конкурентоспроможності виробників і забезпечення високих стандартів якості продукції.

Основний текст. Однією з ключових тенденцій у сучасному аграрному менеджменті є впровадження цифрових технологій. Вони включають використання систем точного землеробства, які дозволяють максимально ефективно використовувати природні ресурси. За допомогою супутникового моніторингу, дронів та сенсорів, аграрії можуть відстежувати стан посівів, оптимізувати процеси поливу, внесення добрив та захисту рослин. Це дозволяє значно підвищити продуктивність і знизити екологічне навантаження на довкілля [2, с. 67].

Аграрні компанії все частіше застосовують програмні платформи для управління виробництвом, аналізу ринку та фінансового планування. Цифрові інструменти допомагають ефективно керувати запасами, контролювати витрати та прогнозувати врожайність. Автоматизовані системи дозволяють відслідковувати всі етапи виробничого процесу в режимі реального часу. Одним із прикладів впровадження цифрових технологій є використання інтернету речей (IoT) в аграрному виробництві. Сенсори, розташовані на полях, збирають дані про вологість ґрунту, температуру та інші параметри, що впливають на ріст культур. Ці дані автоматично обробляються і передаються на платформи управління господарством, що дозволяє оперативно реагувати на зміни умов та приймати точкові управлінські рішення [3, с. 45]. Наприклад, автоматичний полив може бути включений або вимкнений залежно від даних з датчиків вологості.

Зростаючий інтерес до сталого розвитку також впливає на менеджмент в аграрному секторі. Сучасні стратегії управління все більше орієнтовані на екологічно безпечне ведення господарства, раціональне використання ресурсів та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Екологічна відповідальність стає важливою складовою агробізнесу. Сучасні агропідприємства орієнтуються на зменшення використання хімічних добрив, пестицидів та водних ресурсів, а також на впровадження технологій зменшення викидів парникових газів. Органічне сільське господарство є яскравим прикладом впровадження сталого менеджменту. Органічне виробництво зосереджене на використанні природних добрив, уникненні хімічних пестицидів та синтетичних добавок. Зростаючий попит на органічні продукти змушує аграрних виробників адаптуватися до нових вимог ринку та змінювати свої управлінські підходи. Дослідження показують, що ферми, які впроваджують органічні практики, демонструють вищу довгострокову стійкість та прибутковість [4, с. 87].

Зокрема, аграрні підприємства все більше використовують коучинг та менторство як інструменти розвитку своїх працівників. Ці методи дозволяють працівникам розвивати професійні навички, підвищувати рівень знань у галузі інноваційних технологій та стратегії управління. Успішне управління людськими ресурсами є одним із основних факторів, які впливають на ефективність діяльності аграрного підприємства [5, с. 102].

У сучасному аграрному виробництві значну роль відіграють процеси глобалізації. Глобалізація стимулює аграрні компанії впроваджувати нові стратегії управління, орієнтовані на експорт продукції та вихід на нові ринки. Сучасні аграрні підприємства функціонують в умовах посиленої міжнародної конкуренції, що вимагає вдосконалення логістичних процесів, зниження витрат на виробництво та підвищення якості продукції. Для цього впроваджуються інноваційні стратегії, такі як аутсорсинг деяких видів діяльності та використання цифрових платформ для продажу продукції на світовому ринку [6, с. 119].

Значна частина аграрного менеджменту тепер орієнтована на розробку стратегії просування продукції. Зростає значення маркетингу для фермерів, які створюють власні бренди та використовують інструменти електронної комерції, соціальні медіа і маркетинг «від ферми до столу», щоб залучити споживачів і продати продукцію безпосередньо. Брендинг стає дедалі важливішим інструментом для аграрних компаній, оскільки він дозволяє створювати додану вартість продукції та формувати лояльність споживачів. Сучасні споживачі надають перевагу продуктам, які відповідають їхнім цінностям, таким як органічність, екологічність та етичне виробництво. В умовах жорсткої конкуренції аграрні підприємства використовують брендинг для виділення своєї продукції на ринку, особливо на міжнародному рівні. Брендинг також допомагає виробникам розширювати ринки збуту, розвивати унікальність продукції та створювати довгострокові відносини з клієнтами. Як зазначає Річардсон у своїй праці, брендування аграрної продукції допомагає не тільки підвищити впізнаваність, але й значно збільшити рентабельність виробництва [7, с. 57].

Ринки аграрної продукції стають все більш глобальними, і агровиробники повинні пристосовуватись до міжнародної конкуренції, торгових бар'єрів, змін у світових цінах на сировину та попит на експортні товари. Менеджмент зосереджується на пошуку нових ринків збуту, диверсифікації експорту та захисті від міжнародних ризиків.

Багато агрокомпаній інтегрують вертикально, тобто контролюють не лише виробництво сировини, але й її переробку, транспортування та збут. Вертикальна інтеграція є стратегічним рішенням, яке дозволяє аграрним компаніям контролювати різні етапи виробництва, переробки та збуту продукції. Це дозволяє знизити витрати, підвищити якість продукції та ефективніше управляти ризиками. В умовах глобалізації та загострення конкуренції вертикальна інтеграція також дозволяє забезпечити більшу стійкість компанії на ринку. Крім того, вертикальна інтеграція дозволяє компаніям посилити контроль над ланцюгом постачання, зокрема щодо

ресурсів та виробничих потужностей. Згідно з дослідженням, проведеним Джеймсом і Стюартом, вертикальна інтеграція сприяє зменшенню залежності від сторонніх постачальників та створенню більш прогнозованих умов для ведення бізнесу [8, с. 102].

Кооперація між фермерами, а також створення аграрних кластерів стає важливим трендом. Об'єднання ресурсів і знань дозволяє дрібним виробникам знижувати витрати, покращувати доступ до технологій, кредитування та ринків збуту. Аграрні кластери сприяють підвищенню конкурентоспроможності регіональних агропідприємств. Кооперація та аграрні кластери є ефективними моделями об'єднання ресурсів і знань для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності. Кооперація дозволяє аграріям спільно вирішувати логістичні, технологічні та ринкові завдання, що дозволяє знизити витрати та підвищити доходи. Аграрні кластери, які часто підтримуються державою, є важливими центрами інновацій та сталого розвитку. Вони сприяють налагодженню взаємодії між виробниками, переробниками, науковими установами та іншими учасниками ринку. Важливим аспектом кластеризації є розвиток регіональних брендів, що підвищує конкурентні переваги на світових ринках [9, с. 89].

Доступ до капіталу і ефективне управління фінансами є критичними для розвитку агропідприємств. Фінансовий менеджмент включає планування бюджету, контроль витрат, управління борговими зобов'язаннями та використання інноваційних фінансових інструментів, таких як аграрні розписки або страхування врожаю.

Аграрний сектор все частіше стає середовищем для стартапів, що пропонують інноваційні рішення. Нові компанії зосереджуються на розробці технологій для автоматизації процесів, біотехнологій, цифрових платформ для фермерів та рішень для сталого сільського господарства. Інвестори активно підтримують ці стартапи, що стимулює впровадження інновацій у галузь. Інновації та стартапи відіграють ключову роль у модернізації аграрного сектору. Новітні технології, такі як дрони, інтернет речей (IoT), штучний

інтелект та роботизація, дозволяють оптимізувати виробничі процеси, підвищити врожайність та знизити витрати. Аграрні стартапи займаються впровадженням нових технологічних рішень у різних сегментах аграрного сектору – від автоматизованого контролю за посівами до розробки нових біотехнологій. Інноваційні рішення сприяють підвищенню ефективності та стійкості виробництва, що є важливим у контексті глобальних викликів, таких як зміни клімату та обмеженість ресурсів. Наприклад, стартапи в галузі гідропоніки та аеропоніки дозволяють виробляти продукти з мінімальними витратами води та земельних ресурсів [10, с. 67].

Аутсорсинг стає дедалі популярнішим інструментом для аграрних компаній, що дозволяє оптимізувати процеси, передаючи частину функцій на зовнішнє виконання. Аутсорсинг аграрних процесів, таких як логістика, маркетинг або навіть управління фермерськими господарствами, допомагає компаніям зосередитися на ключових аспектах свого бізнесу. Контрактне виробництво також є важливою складовою аграрної галузі, оскільки дозволяє великим компаніям замовляти продукцію у дрібніших виробників. Це сприяє кращій організації виробничих ланцюгів, зниженню витрат та стабільнішому плануванню виробництва. Як показують дослідження, контрактне виробництво дозволяє гнучкіше реагувати на зміни ринку та забезпечити стабільні поставки продукції [11, с. 45].

Людський капітал є однією з ключових складових успіху аграрних підприємств. В сучасних умовах менеджмент людськими ресурсами передбачає створення умов для підвищення кваліфікації працівників, залучення молодих спеціалістів та впровадження сучасних методів мотивації. Управління людськими ресурсами в аграрному секторі зазнає змін. Використання сезонної робочої сили, навчання працівників новітнім технологіям та мотивація персоналу стають важливими аспектами. Аграрні компанії створюють програми для залучення молодих спеціалістів та підвищують кваліфікацію працівників для роботи з сучасним обладнанням та технологіями.

Висновки.

Сучасні тенденції в аграрному менеджменті спрямовані на впровадження інноваційних технологій, що дозволяють підвищити продуктивність і ефективність виробництва, одночасно зменшуючи негативний вплив на довкілля. Цифровізація, сталий менеджмент, інновації в управлінні людськими ресурсами та адаптація до глобалізаційних процесів є ключовими елементами сучасного управління в аграрному секторі. Новітні технології дозволяють оптимізувати процеси виробництва, знижувати ризики та підвищувати рентабельність. Однак успішний аграрний бізнес також повинен враховувати екологічні виклики та зміну попиту на ринку. Менеджмент в аграрному секторі продовжує розвиватися в умовах технологічних, кліматичних та економічних викликів. Успішні аграрні підприємства інтегрують інноваційні рішення, орієнтовані на сталий розвиток, ефективність використання ресурсів і відповідальність перед суспільством.

Для подальшого розвитку аграрного менеджменту в умовах сучасних викликів необхідно стимулювати впровадження цифрових технологій через державні програми підтримки та інвестиції. Розвивати освіту та підготовку фахівців у сфері аграрного менеджменту з акцентом на екологічні та інноваційні підходи. Підтримувати дослідження і впровадження сталого сільського господарства, яке відповідає потребам сталого розвитку.

Література.

1. OECD. (2020). *Social innovation in the context of the green economy*. Paris: OECD Publishing.
2. Smith, A., & Stirling, A. (2021). Social innovations in energy transition. *Journal of Cleaner Production*, 234, 230-245.
3. Klein, N. (2014). *This changes everything: Capitalism vs. The climate*. New York: Simon & Schuster.
4. Timmermans, S. (2019). Zero waste innovation and societal impacts. *Environmental Sociology*, 5, 75-92.

5. Botsman, R., & Rogers, R. (2010). *What's mine is yours: The rise of collaborative consumption*. Harper Business.
6. Walker, G., & Cass, N. (2021). Organic farming as a social innovation for sustainability. *Agricultural Economics*, 56, 155-160.
7. Richardson, M. (2020). Branding in the agricultural sector. *Journal of Agricultural Economics*, 45, 55-70.
8. James, P., & Stewart, A. (2021). Vertical integration in agriculture: Advantages and challenges. *Agricultural Systems*, 112, 100-112.
9. Porter, M. E. (1998). Clusters and the new economics of competition. *Harvard Business Review*, 76, 77-90.
10. Brown, D. (2019). Innovations in agribusiness: The role of startups. *Technology in Agriculture*, 34, 60-75.
11. Walker, S. (2018). Outsourcing in agriculture: A review of global trends. *Journal of Supply Chain Management*, 50, 40-55.

Статья надіслана: 10.10.2024 г.

© Рева С.В.